

կաթնոցիկնոր՝ բոտ հայերէն բնագրին՝ «փրկութեան» յորդոր կը կարգար, ուստեղին թարգմանութեան մէջ փրկութիւն բառի տեղ «պաշտութիւն» էր գրուած. այսպէս եւ ուրիշ աղտաղումներ. Աւելացայցեք ասոր վրայ եւ այն՝ թէ Ալեիշիլոյ գիտմամբ չէր յիշած թէ քարտին ուղղուած էր ատմականայն առաջինայ զաղծմաններուն (եւ ոչ թէ Ռուսահայոց), այն ժամանակ կ'մտնայր թէ ինչ կ'ուզէր հասցնել ուսու խմբագիրը... «Արձագանք» այս խորգտեսութեան աւելին վերին աստիճանի փրկելու եւ իրաւացի խիտ յօդուածի մը մէջ, — որ տեղիս միւս ուսուլըագիրներու մէջ ալ թարգմանուեցաւ... երեւան հանելով «Կառկասի» խմբագրին շարամտութիւնը, զգալի հարուած մը տուաւ անոր: Մի եւ նոյն ժամանակ Ալեիշիլոյ՝ ուղղելով օգուտ քաղել «Մշակի» եւ «Արձագանքի» մէջ տեղի ունեցած ներքին, մշտական բանականներէ, փորձեց «Մշակի» իր կողմէ գրուել եւ կեցծ, շուրջըթմական խօսքեր ուղղեց այս վերջինի հասցէին. բայց «Մշակ» բնականաբար զգուշացով ետ դարձուց այն խմբագրին փայլփայտներ, որ Հայերես եւ Արցախներու մէջ որով ցանկէն վերջը, ջանք կ'անէր նոյն որովս փակել նաեւ Հայոց ներքին գրական կենտրոնի մէջ, ասրբեր նպատակով: Այս իրատեն ետքը Ալեիշիլոյ սոփականացաւ եւ կենտրոն հայերէն «կաթածելի» նմատոճ յօդուածներու թարգմանութիւն հրատարակելէ:

Բարձրանք, որ եթէ ոչ բոլորովին՝ գոնէ երկար ժամանակ ալ եւս առիթ չունենանք դառնալ այս խոյրդին:

Տիգրան, 24 Յունիս / 6 Յունիս 1897:

Կ. ՏԻՐՈՆԱՆ



ԳՆՏՈՂՈՒԹԵՆ ՄՇԻԹԻԻ

«Իւզանդիոն» օրաթերթը, որուն, քանի մը պարագաներու մէջ բռնած ուղղութիւնը ապագայ քննադատութեան կը թողունէր, զի մի գտնէ... — իր 202 թիւին մէջ, «Հանդէս ամսօրեայիդ» պ. Մ. 2-ի մէջ ուսումնասիրութեան մասին դրած քննադատութեան վրայ կը յարձակի յախուռն ու միտք գաղափարով մը:

Պ. խմբագիրը սա կէտը թաղ լաւ գիտնայ՝ թէ անցած են այն բարեկալած ժամանակները ուր կը հաւատայինք միամտօրէն կեղծքներու եւ զղոյցներու որովք մեր ամէն կարգի համազումներու հիմունքը կը կազմէին, եւ որ ցաւալին է՝ մեր ազգ. դատարարականութեան խարխիւր նկատուած էին:

«Հանդէսիդ» մէջ գրուած, թարգմանուած, ու նաեւ մոծայարգ Միքայէլութեանց եւ ուրիշ ներքին հրատարակուած՝ Աթուր զոյգին ու նմաններուն վրայք բնականօրէն մտադառնալիք է: Առաջինը երբեք կ'ընկնէ, Միայն կը ցաւիք՝ որ պ. Մ. 2-ի միջինի գիտական կեղծքին մը մէջ, հակառակ երկարամկայ փորձաւորութեան, չէ կրցած օգ-

տալի գարուս գիտութեան ձեռք բերած արգիւնքէն:

Տխուր իրականութիւն: Այդ իբր Ժողովարհ համալուսածները, այսօրուս օրս, գիտութեան առջեւ բուն մը չեն արժեք: Մեր Պոլսոյ գրական հրատարակը, վարժարաններու եւ ազգ. շրջանակներու մէջ, իւրաքանչիւր քաղաքական, այդ տեսակ ինտելլեկտուալ տարածութեան, գիտականներու լեզուին մը կը հանդիպին: Ամէնքն ալ սպրմի գլուխներ. ուստ ազգասիրութիւնը իրենց վահան ընտրած՝ արգելք կը յարուցանեն ճշմարտին, իրականին ու օգտակարին գէտ: Ահա ասոնք են մեզ առաջնորդները...

Բայց ինչ ընեն խեղճներ. Ժողովարհ միշտ ինչ-որ մէկն է՝ ինչ-որ մէկն է Ժողովարհ եւ ինչ-որ մէկն է:

Յ. Պոլսի 1 Յունիս 1897:

ԳԻՇԵՐՈՒԿ ԳԻՇԵՐՈՒԿ



ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՊՇՏՄԱԿԱՆ ՏԵԼԵԳՐԱԳՐԱԿԱՆ ՀՈՐՈՑ
ՎՈՂԵՄԻ ՎՇՐԱՊԻԹԵՆՆ ՎՐՈՑ

(Հարաւորութիւն եւ վերջ)

Երբ եղիսարեթուպոլսոյ ազգայինք, իրենց գլուխն կ'ած այլեւայլ խառնակութիւններէն քիչ մը հանգչեցան, ասոջին գործքերին եղաւ իրենց համար աստուածային պաշտաման տեղ մը եկեղեցի մը կանգնել: Ուստի — ինչպէս ուրիշ տեղ ալ տեսանք՝ — ձեռք ձեռքի տուած ամենայն եռանդեամբ սկսան եկեղեցի մը շինել, հիմակուան վնասէ կոչուած հրապարակին մէջ. 1723 թ: Աստուծոյ օգնութիւնը հետեւին եր. վասն զի քիչ ատենի մէջ (1725) լմնացին անոր շինութիւնը: — Գրանսիրականիոյ լատին եպիսկոպոսը՝ Պարոն Յովհ. Անգղիճի կոմս Սիկիզմոնտոս Գորնթիթի երկրին այն առեւտի վերին կառավարին ներկայութեամբ զանկէպ օծեց: Աս երկրեցիք, քարաշէն եկեղեցիս Յ. Երրորդութեան նուիրուեցաւ: Եւ ինչ քա՛ն անուշով — թէպէտ շատ ողորմելի ու երեսէ ձգուած վիճակի մէջ — մինչեւ այսօր կանգուն կեցած է:

Սակայն այս եկեղեցին, բաց անկէ՛ որ շատ ցած տեղւոյ մը վրայ էր — որովհետեւ շատ հեղ, եւ ի մէջ այլոց 1763 թ. Գիւգիլեո գետին ալիքներն անոր նոյն իսկ մինչեւ սրբ-

Եւ ՅԵՆ Հայք յեղիսարեթուպոլսոյ, Ա. Հատար. Էջ. 27: